

YRJÖ VÄISÄLÄN RAHASTO

Tähtitieteen uranuurtaja löysi satoja taivaankappaleita

Rahasto on perustettu 1951 professori Yrjö Väisälän (1891-1971) 60-vuotisjuhlan kunniaksi hänen oppilaidensa aloitteesta. Se tukee tutkimustyötä lähinnä niillä tähtitieteen ja fysiikan aloilla, joiden kehitykseen akateemikko Yrjö Väisälä on urauurtavasti vaikuttanut.

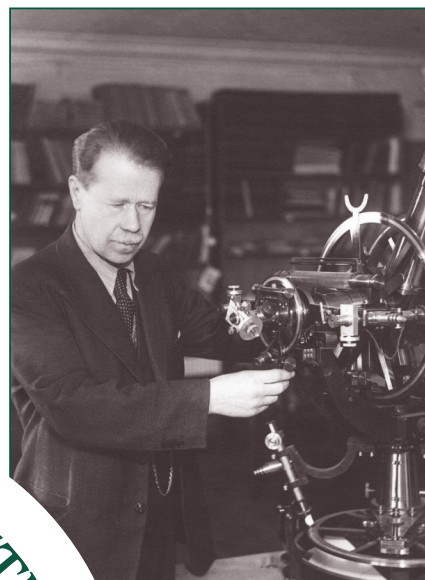
Yrjö Väisälä syntyi 6.9.1891 Kontiolahdella. Kahdeksanlapsisen perheen veljekset, Vilho, Yrjö ja Kalle, olivat erityisen kiinnostuneita matemaattis-luonnontieteellisistä ilmiöistä, ja heistä kaikista tuli myöhemmin professoreita.

Tultuaan ylioppilaaksi 1909 Yrjö Väisälä pääsi opiskelemaan Helsingin yliopistoon, ja hänestä tuli kolmen laudaturin kandidaatti 1912. Toisena opiskeluvuotenaan hän pääsi observatorion ylimääräiseksi assistentiksi, kun professori Anders Donner oli huomannut nuoren lupauksen.

Väisälä nimitettiin valtiongeodeetiksi 1918. Hän suoritti lisensiaattitutkinnon 1922 väitöskirjalla, joka koski objektiivin laadunarvioinnin uutta metodologiaa. Väisälän luoma keino tuli laajaan käyttöön, ja hän itsekkin rakensi sen avulla laitteita, jotka olivat tarkkuudeltaan maailman parhaita. Yrjö Väisälä siirtyi 1923 priimustohtorina Turkuun vasta perustettuun uuteen yliopistoon, jossa hän kohta sai vakinaisen nimityksen fysiikan professoriksi.

Geodesia painottui Yrjö Väisälän tutkimus- ja opetustyössä Turussakin. Turussa niin ikään professorina toimineen Kalle-veljen ja asiasta innostuneiden opiskelijoiden myötävaikutuksella Turun yliopistossa aloitettiin Yrjö Väisälän johdolla tähtitieteen opetus, joka johti alan professuurin perustamiseen 1927. Väisälä hoiti tätä virkaa oman fysiikan professuurinsa ohella.

Yrjö Väisälä kunnostautui erityisesti teleskooppien rakentamisessa, ja hän oli Suomessa uranuurtaja observatorioiden perustamisessa. Hän suunnitteli ja rakennutti

Yrjö Väisälä ja pasaasikone 1946. Kuva: Turun yliopiston arkisto/Paldan.

Iso-Heikkilän tähtitornin Turkuun 1937. Kun tähtitorni 1950-luvulla jäi laajenevan kaupungin jalkoihin, perusti Väisälä maailmankuulun Tuorlan observatorion.

Geodeettina Väisälä muistetaan pituudenmittausmenetelmän kehittämisestä. Tämä uusi menetelmä oli kymmenen kertaa tarkempi kuin aiemmat ja paras vielä hänen kuollessaankin 40 vuotta myöhemmin.

Väisälä ehti uransa aikana kuulua Suomen akatemiaan ja oli Turun Ursan perustajajäseniä. Hän oli kiinnostunut myös esperantosta ja japanin kielestä ja toimi pitkään esperanton kansainvälisen tiedejärjestön presidenttinä.

Vapaa-aikanaan Yrjö Väisälä oli innokas purjehtija. Purjehtimassa hän oli ollut kuolinpäivänäänkin 21.7.1971, jolloin hän sai sairauskohtauksen kesäaunollaan Rymättylässä.

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON VARSINAIS-SUOMEN RAHASTO perustettiin vuonna 1964, ja se on yksi Suomen Kulttuurirahaston seitsemästätoista maakuntarahastosta. Rahasto tukee oman maakuntansa alueella tehtävää kulttuurityötä ja tieteellistä tutkimusta jakamalla apurahoja ja palkintoja kerran vuodessa. Etusijalla ovat varsinaissuomalaiset hakijat ja maakuntaan kohdistuva tieteellinen ja taiteellinen työ. Lisätietoa www.skr.fi/vs.